

Taal is belangrijk voor de mens om zich te uiten en om kennis en cultuur over te dragen aan het volgende geslacht.

Wereldwijd worden er 6700 talen gesproken. Bijna 80 procent van de mensheid spreekt gezamenlijk 83 talen. Bijna de helft van alle talen wordt door slechts 0,2 procent van de mens gesproken en dreigt te verdwijnen^[2]. Papoea-Nieuw-Guinea is het land met de grootste variëteit aan talen: achthonderd gesproken talen^[3].

Het Nederlands behoort tot de familie van Indo-Europese talen, die hun oorsprong waarschijnlijk hebben in het Turkse Anatolië of in de Pontische Steppe, een uitgestrekt gebied ten noorden van de Zwarte Zee. Deze talen worden gesproken van IJsland tot Sri Lanka.

Betekenis

Taal is een systeem van tekens. Zinnen en woorden hebben betekenis. Ze drukken gedachten of gevoelens uit en ze verwijzen naar reële of fictieve zaken. Woorden en zinnen kunnen meerdere betekenissen hebben. De betekenis kan meestal aan het zinsverband of een ander verband (bijvoorbeeld de gelaatsuitdrukking van de spreker, de intonatie) worden afgeleid.

Een voorbeeld van meerzinnigheid is de kop van een nieuwsbericht "Nederlands gezin vast in Syrië". Dit kan betekenen dat het gezin een periode van vasten doormaakt, of dat het gezin wordt vastgehouden. De eerste zin van het bericht, dus het zinsverband, geeft uitsluitel: "Nederlandse vrouw zit met haar Palestijnse man en hun vier Nederlandse kinderen vast in Syrië." Welke betekenis zich bij de lezer als eerste opdringt, is afhankelijk van diens interesse, ervaring e.d.

Leren

Als een kind vier jaar is, kent het ongeveer 3200 woorden. Als het twaalf jaar is, beschikt het over 17.000 woorden. Een gemiddelde volwassene kent ongeveer 40.000 woorden.^[4]

Ontstaan van woorden

Woorden ontstaan uit behoefte om iets aan te wijzen en/of dat met weinig woorden te doen. Woorden worden vaak gevormd door bestaande woorden te verbinden. Een voorbeeld uit het jargon van het brandweer: heidebrand, schoorsteenbrand, natuurbrand, middelbrand, bedrijfsbrand, zolderbrand, autobrand (2017).

Waarneminggebaseerde uitdrukkingen

"Ik zit lekker in het **zonnetje**" is een uitdrukking die strict genomen geen recht doet aan omvang van de zon vergeleken met de omvang van de spreker. Voor het aardse oog is de zon echter niet meer dan een schitterende en fel schijnende bol aan het uitspansel. In het wijde uitspansel is de zon qua grootte maar een zonnetje.

"**De zon gaat op**" is een uitdrukking die weergeeft wat wij hier op aarde waarnemen met onze ogen. Volgens de astronomie is de zon een ster waar de planeten van ons zonnestelsel omheen draaien, terwijl een planeet als de aarde bovendien om zijn as draait zodat alle zijden van de aarde regelmatig bestraald worden door de zon. De uitdrukking "de zon gaat op" is echter niet onjuist; ze is juist op het gezichtspunt van de gewone waarnemer op aarde.

Joh 3:31 Hij die van boven komt, is boven allen; wie uit de aarde is, is uit de aarde en spreekt uit de aarde.

Techniekgebaseerde uitdrukkingen

We gebruiken uitdrukkingen die gebaseerd zijn op het gebruik van de techniek in een bepaald tijdperk. Omdat de technische ontwikkeling doorgaat en taalgewoonten niet zo snel veranderen, gebruiken we nog techniekgebaseerde uitdrukkingen die strict genomen zijn achterhaald door de techniek. Dit is geen probleem mits we elkaar begrijpen.

"Ik ben **verkeerd verbonden**" kan iemand opmerken als hij het telefoontoestel van een ander blijkt te hebben gebeld. De uitdrukking "verkeerd verbonden" herinnert aan de tijd dat je een telefoniste aan de lijn kreeg die je vervolgens met een kabel verbond aan het juiste nummer. Sommige mensen reageren betweterig: "u bent niet verkeerd verbonden, u hebt verkeerd gedraaid!" Dit is niet nodig, omdat we begrijpen wat de beller bedoelt.

"Ik heb **verkeerd gedraaid**" is dikwijls strict genomen ook een achterhaalde uitdrukking. Immers, de meeste mensen bellen tegenwoordig door middel van druktoetsen in plaats van een draaischijf. Reageren met "u hebt niet verkeerd gedraaid, u hebt verkeerd getoetst!" is spits, maar ook flauw.

"Ik **hang op**" zeggen velen nog als ze het telefoongesprek willen beëindigen. De hoorn van telefoons werd vroeger opgehangen aan een haak.

"Ik **leg neer**" zal nog steeds gebezigd worden, omdat veel mensen nog met een vaste telefoon bellen waarvan de hoorn op het toestel wordt gelegd. "Ik leg neer" zal ook nog wel gebruikt worden met een mobieltje in de hand.

Er zijn verscheidene andere uitdrukkingen die door de ontwikkeling van de techniek achterhaald zijn. "Hoeveel lood giet de gemiddelde loodgieter op een dag? Hoeveel zeters komen er te pas aan de gemiddelde zetfout? (En wat wordt er gedrukt bij een drukfout op een website?) Waar is precies de buis waar we voorzitten als we tv kijken? Of de kachel die we aandoen als we aan de thermostaat draaien? Er zijn mensen die de pannen op het vuur zetten terwijl ze alleen een keramische kookplaat hebben."^[1]

Woord en waarde

Woorden kunnen voor een of meer mensen een bepaalde gevoelswaarde hebben, aangename of onaangename gedachten oproepen, zoals blijkt het volgende voorbeeld: de anti-Amerikaanse president Chavez laat de naam van de Angelwatervallen, vernoemd naar de Amerikaan Jimmie Angel, veranderen.

Venezuela verandert naam watervallen

Venezuela gaat de naam van z'n wereldberoemde watervallen veranderen. De Angelwatervallen heten voortaan Kerepakupai Meru. Dat heeft de Venezolaanse president Hugo Chavez gezegd in zijn wekelijkse televisieprogramma. De Angelwatervallen zijn vernoemd naar de Amerikaanse ontdekkingsreiziger Jimmie Angel. Hij maakte in 1933 internationaal melding van de spectaculaire waterstroom in het zuidoosten van Venezuela. Chavez zegt nu dat waterval er ook al was voordat Angel 'm zogenaamd ontdekte en dat de waterval daarom voortaan zal worden aangeduid met de al langer bestaande inheemse naam Kerepakupai Meru. De watervallen in het Nationale Park Canaima zijn met een verval van 979 meter de hoogste ter wereld.

Bron: Radio Nederland Wereldomroep, nieuwsbericht 21 dec. 2009

Beïnvloeding door taal

Met taal beïnvloeden we mensen in hun denken. In een klassiek onderzoek door Elizabeth Loftus zagen deelnemers een foto van een ongeval waarbij twee auto's op elkaar gebotst waren. De deelnemers werd gevraagd om te schatten hoe snel de auto's reden toen ze op elkaar botsten. Ze zouden dit bijvoorbeeld kunnen afleiden uit de ernst van de schade, maar vooral van invloed bleek het werkwoord dat in de vraag werd gebruikt: Werd in het plaats van het Engelse woord 'hit' (= troffen) het Engelse woord 'smashed' (= knalden) gebruikt, dan werd de snelheid zo'n 10 mijl hoger geschat dan na 'hit' of 'contacted' (= raakten). Ook bleek dat deelnemers in de 'smashed'-groep een week later vaker ten onrechte meenden dat ze gebroken glas hadden gezien^{3. ?}.

Hetzelfde voorval kan verschillend worden beschreven en met verschillende uitwerking op de voorstelling die bij de lezer of hoorder wordt gewekt. Voorbeeld:

- Piet slaat Jan
- Piet mishandelt Jan
- Piet leert Jan een lesje
- Piet haat Jan

De eerste zin is het meest beschrijvend. De tweede en derde zin drukken een waardering uit. De vierde zin drukt de mening over de ziel en de beweegredenen van Piet uit. De zinnen wekken verschillende voorstellingen, gedachten of gevoelens op.

Met een bepaalde woordkeus kan men zijn opvatting overbrengen en ook zo anderen beïnvloeden. Een gelovige die als ambtenaar van de burgerlijke stand omwille van het geweten weigert een homostel te trouwen, kan men een 'gewetensbezwaarde ambtenaar' of een 'weigerambtenaar' noemen. Voorstanders van het homohuwelijk gebruiken bij voorkeur de term 'weigerambtenaar'. 'Gewetensbezwaard' wekt eerder begrip, terwijl 'weiger' zich makkelijker laten verbinden met het gedachte van ongehoorzaamheid.

Voetnoten

^{1. ?} Marc van Oostendorp, [Ik ga u ophangen](#). In: re.Public, 9 febr. 2009.

^{2. ?} Artikel [Vele talen dreigen uit de sterven](#) op Nu.nl dd. 19 febr. 2010

^{3. ?} Roos Vonk, [Zo manipuleer je met taal](#), artikel op Intermediar.nl, 5 sept. 2012

^{4. ?} Bron: <https://www.rtlnieuws.nl/editienl/ar...en-voorgelezen>